ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Узагальнені сутність та зміст понять «соціальна політика» та «соціальна політика підприємства». Розглянуто механізм формування та принципи соціальної політики підприємства. Розроблено комплекс умов, виконання яких забезпечить вдосконалення соціальної політики сучасного підприємства.

Ключові слова: соціальна політика, механізм формування соціальної політики, управління персоналом, вдосконалення соціальної політики сучасного підприємства.

Lobza Alla, Solomonova Anastasiia
University of Customs and Finance

FORMATION OF SOCIAL POLICY AT THE MODERN ENTERPRISE

Summary. The essence and content of the concepts “social policy” and “social policy of an enterprise” were generalized. The mechanism of formation and the principles of social policy of the enterprise were considered. The authors designed the set of conditions, the fulfillment of which will ensure the improvement of the social policy of a modern enterprise.

Keywords: social policy, social policy formation mechanism, personnel management, improvement of the social policy of a modern enterprise.

Постановка проблеми. Підвищення значення соціальної політики підприємств впливає на підвищення якості життя не тільки персоналу підприємства, але й споживачів, суспільства в цілому. Узгодження інтересів суспільства, роботодавця та працівника є складним, багатоаспектним процесом, що охоплює економічні і соціальні процеси на підприємстві і в зовнішньому середовищі, це обґрунтовує необхідність використання можливостей соціальної політики та її постійне вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам соціальної політики присвятили праці зарубіжні вчені такі, як: Г. Слезингер, Ф. Спреклі, Д. Стюарт та інші. Багато праць присвячено саме формуванню соціальної політики на макrorівні, при цьому оминаючи проблеми соціальної політики на рівні підприємства.

До проблем соціальної політики зверталися й українські вчені. Серед них слід відмітити: О. Яременко, А. Колота, В. Афанасьєва та інших. Вчені у своїх працях зверталися до аналізу проблем розвитку соціальної політики в Україні, досліджували основні тенденції та перспективи даного явища. Але, так само як й зарубіжні автори, мало приділяли уваги особливостям формування соціальної політики на сучасному підприємстві. Ця проблема набирає ще більшої значущості, зважаючи на те, що головним ресурсом будь-якого підприємства є саме персонал, а від напряду соціальної політики підприємства залежить ефективність його праці.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На основі розгляду основних праць вчених, що були присвячені обраній тематичі, було встановлено, що серед них мало таких, де б розглядалася методика і надавалися б рекомендації з практичної реалізації принципів соціальної політики на підприємстві.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є розробка теоретичних і методичних основ формування соціальної

політики підприємства з метою розробки заходів щодо підвищення ефективності соціальної політики на сучасному підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Соціальна політика як система заходів і підходів, пов'язана з вирішенням проблем підвищення добробуту населення, його духовного і фізичного розвитку, забезпечення захисту соціально вразливих верств населення. Складовими частинами соціальної політики є політика доходів, соціальний захист громадян, молодіжна політика, розвиток системи охорони здоров'я, освіти, культури, забезпечення товарами, послугами, умовами проживання. Узагальнюючим показником соціальної політики є рівень задоволення матеріальних і духовних потреб людини [1].

Існує багато поглядів зарубіжних і вітчизняних вчених щодо суті поняття «соціальна політика». Основні наукові трактування визначення соціальної політики наведені у таблиці 1.

У вузькому розумінні соціальна політика – це цілеспрямована діяльність суб'єктів господарювання з метою забезпечення соціального захисту й створення умов для формування безпечного соціального середовища людини. Іншими словами – це діяльність суб'єктів соціально-політичного життя, спрямована на формування соціальної безпеки людини й суспільства. У широкому розумінні соціальна політика – це система цілеспрямованої діяльності суб'єктів, що сформувалися у суспільстві на певному етапі його розвитку й здійснюється на основі певних принципів і засад з метою забезпечення оптимального функціонування й розвитку соціальних відносин. Механізм формування соціальної політики може бути представлений наступним чином (рис. 1).

Водночас вузьке і широке розуміння соціальної політики умовне. Існує цілісна соціальна політика, що охоплює і вузький, і широкий її зміст. Соціальний захист, соціальна безпека з одного боку, і соціальний розвиток, соціальні відносини – з іншого, органічно поєднані: без розвине-

Таблиця 1

Наукові трактування поняття «соціальна політика» [2]

Автори	Визначення
Дж. Стюарт	Трактує соціальну політику як сферу державної діяльності, відповідальну за створення системи соціального захисту та надання такого захисту, що включає соціальні послуги та виплати
В. Афанасьєв	Бачить прояви соціальної політики через забезпечення матеріального добробуту народу, підвищення культури, громадської свідомості та активності, поглиблення демократії та прогресивний розвиток соціальної структури суспільства
О. Яременко	Стверджує, що соціальна політика в вузькому розумінні – «діяльність суб'єктів соціальної політики, спрямована на захист груп населення, неспроможних до самозахисту та самозабезпечення, організація соціальних служб»
А. Колот	Вважає, що соціальна політика не може бути ефективною, якщо її об'єктом є виключно соціально уразливі верстви населення, які, безумовно, потребують уваги з боку держави і суспільства в цілому. Умови, необхідні для підтримки соціально уразливих груп непрацюючого населення, створюються зайнятими в суспільному виробництві, на яких можуть і повинні поширюватися заходи щодо їх соціальної підтримки та розвитку

Джерело: узагальнено авторами за джерелом [2]

них соціальних відносин не може бути стабільної соціальної безпеки людини, суспільства, а соціальна безпека значною мірою зумовлює розвиненість, зрілість процесів соціального, суспільного розвитку [3].

Під соціальною політикою підприємства більшість дослідників розуміють управління процесом надання послуг соціального характеру співробітникам організації та членам їхніх родин [4]. Отже, соціальна політика підприємства – це комплекс заходів, що має на меті вирішити різноманітні соціально-побудові проблеми персоналу, таким чином мотивуючи їх та підвищуючи ефективність праці працівників.

Соціальна політика на підприємстві повинна будуватись на наступних принципах:

– забезпечення матеріальних та нематеріальних потреб і інтересів співробітників;

– забезпечення доступності та гласності щодо здійснення видатків підприємства;

– наявність звітів щодо видатків і результатів;

– надання пільг та гарантій у рамках соціального захисту робітників (соціальне страхування за віком, на випадок тимчасової непрацездатності чи безробіття та ін.), які встановлені на державному або регіональному рівнях;

– взяття до уваги зростання життєвих стандартів та зміну системи цінностей суспільства.

Соціальна політика підприємства, яка входить до політики управління персоналом, виконує наступні функції: попереджує конфлікти в організації, покращує якість відносин між роботодавцем і найманим працівником, забезпечує ефективне залучення нового персоналу, створює сприятливий імідж організації серед громадськості та формує лояльність колективу

Рис. 1. Механізм формування соціальної політики

Джерело: розроблено авторами

до адміністрації даної організації. Становлення соціально-економічної політики в організації здійснюються за багатьма напрямками, найважливіші з яких є: політика зайнятості, її стабільність, політика доходів, політика відносин співробітництва роботодавця і профспілок, політика соціального забезпечення і соціального захисту працівників, політика покращення якості трудового життя. Ці напрямки тісно переплітаються, залежать один від одного та доповнюються соціально-економічними показниками розвитку підприємства.

Для проведення ефективних змін у системі управління недостатньо лише теоретично дотримувати принципи, необхідно практично застосовувати їх у роботі підприємства. Авторами статті був розроблений комплекс заходів, виконання яких забезпечить вдосконалення механізму соціальної політики сучасного українського підприємства. До таких заходів щодо дотримання принципів соціальної політики і забезпечення дієвості співробітництва роботодавця і найманих працівників підприємства, можна віднести наступне:

- 1) наявність на підприємстві комісії з контролю за виконанням колективного договору;
- 2) профспілкове членство всіх робітників;
- 3) високий ступінь відповідності інтересів працівників і адміністрації;
- 4) відсутність випадків порушення законодавства про працю та прав працівників;
- 5) сильний соціальний пакет підприємства, в який входить соціально-побутове, медичне обслуговування, організація відпочинку працівників;
- 6) розвинена система мотивації персоналу до трудової діяльності;
- 7) наявність сильного профспілкового лідера в організації;
- 8) наявність професіоналів у сфері розробки та впровадження соціальної політики, відсутність соціального відділу на підприємстві;
- 9) соціальна увага до дітей співробітників;
- 10) цільове використання коштів, акумульованих профспілковою організацією.

На основі визначених умов формування механізму соціальної політики та дотримання означених принципів, сучасним підприємствам можна пропонувати запровадити проект із покращення стану соціальної політики. Аби визначати зміст проектних заходів щодо покращення стану соціальної політики сучасного підприємства, можна було розглянути приклади інших проектів з даного питання, але, на жаль, подібні проекти на українських підприємствах поки що не впроваджуються, тому авторами запропоновано проектні заходи. Отже, зміст проектних заходів може складатись з наступних кроків:

1. Розробка стратегічного плану вдосконалення соціальної політики підприємства.
2. Розробка проекту вдосконалення механізму соціальних витрат.
3. Посилення соціального пакету.
4. Розширення меж соціальної відповідальності.
5. Реформування соціальної інфраструктури підприємства.
6. Виявлення потреби компанії у професіоналах у сфері розробки і впровадження соціальної політики та створенні соціального відділу на підприємстві.

7. Виявлення потреби підприємства у зміні профспілкового лідера.

8. Прийняття рішення щодо організаційних змін та розробка прозорої системи фінансового контролю за соціальними витратами, надаються.

9. Затвердження стратегічного плану вдосконалення соціальної політики на підприємстві.

10. Систематизація нововведень та визначення основних переваг соціальної політики підприємства на основі нового стратегічного плану.

11. Створення єдиного плану з удосконалення соціальної політики підприємства, спираючись на запропоновані нововведення.

Безумовно, проектні заходи можуть бути лише рекомендованими і залежать від системи господарювання кожного конкретного підприємства, його фінансових та організаційних можливостей, наявності фахівців з означеного виду діяльності. Як видно із запропонованих заходів, запровадження цих дій вимагає не малих коштів, оскільки мають бути задіяні фахівці високого рівня, певного часу осмислення, розрахунків та визначення шляхів оптимізації і результативності проекту. Дуже важливим є й відносини роботодавця із профспілкою підприємства, яка має ініціювати та забезпечити зі свого боку підтримку щодо запровадження проекту. Але ефективність хоча б спроби запровадження такого проекту і стосовно роботодавця і стосовно персоналу підприємства не викликає сумнівів.

Впровадження проектних заходів покращить роботу профспілкового комітету підприємства, розширять соціальні гарантії для працівників, забезпечить можливість розробки прозорої та зрозумілої працівникам системи фінансового контролю за наданими соціальними витратами, призведе до організаційних змін в управлінні соціальною політикою підприємства.

Висновки та пропозиції. Соціальна політика підприємства розуміється вченими як управління процесом надання послуг соціального характеру співробітникам організації та членам їх родин, комплекс заходів, що має на меті вирішити різноманітні соціально-побудові проблеми персоналу, таким чином мотивуючи їх та підвищуючи ефективність праці. Становлення соціально-економічної політики в організації здійснюються за багатьма напрямками, найважливіші з яких є: політика зайнятості, її стабільність, політика доходів, політика відносин співробітництва роботодавця і профспілок, політика соціального забезпечення і соціального захисту працівників, політика покращення якості трудового життя. Соціальне забезпечення робітників, розвиток їх особистості, збереження здоров'я є умовою успішної діяльності сучасного підприємства. Для проведення ефективних змін у системі управління необхідно практично запровадити конкретні дії у роботі підприємства. Комплексне запровадження наданих авторами проектних заходів щодо покращення стану соціальної політики підприємства зможе покращити соціальне становище працівників та дозволить позиціонувати сучасному підприємству свій бренд як одного з найкращих роботодавців на ринку праці.

Список літератури:

1. Нижник В.М. Підвищення ефективності соціальної політики як чинника входження України до ЄС [Текст] / В.М. Нижник // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 5, т. 1. – С. 183-186.
2. Лопушняк Г. Соціальна політика як визначальний напрям внутрішньої політики держави / Галина Лопушняк // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України [Текст]. – 2011. – № 2. – С. 244-251. – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2011-2-34.pdf>.
3. Крюков О.І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави / О.І. Крюков // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. – № 1(37). – 464 с. Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2016/7.pdf.
4. Соціальна політика та економічна безпека / під заг. ред. Є.І. Крихітіна. – Донецьк: Каштан, 2014. – 336 с.